

καὶ τὸ ἀφελές καὶ στὸ χαρτὶ καὶ στὸ στόμα. Ἡ δημοτικὴ ποίηση κ' ἡ καθαρὰ φυσικὴ ἔχει ἀφέλεια καὶ χάρες, ποὺ τὴν κάνουν ἕξια νὰ συγκριθῇ κατὰ τὴν τέχνην μὲ τὴν πρὸ τέλεια ὁμορφίαν τῆς ἀληθινῆς ποίησης.

«...Πόσον ἀπλά καὶ ἀσύνετα φτάνει ὁ André Theuriot σ' αὐτὴ τὴν τελειότητα, ἐνῶ μεταχειρίζεται λέξεις παρμένες ἀπ' τὸ καθημερινὸ λεξιλόγιον πρὶν γινώσκον, εὐκόλο, οἰκεῖο, μὲ ὅση φτώχη καὶ κοινὴ γὰρ ὅλα, ποὺ φαίνεται ξεθωριασμένο ἀπ' τὴν πολλὴν χρῆσιν!

Μὰ προσέχτε καλὰ, δὲν εἶναι καὶ τὸ ὕψος τοῦ τίτου. Καμμιά του λέξη δὲν εἶναι ὅ,τι φαίνεται πῶς εἶναι, ἓνα ἄθλιο χαλκινὸ νόμισμα μὲ σβυσμένα γράμματα, γιὰτὶ κάθε μιὰ ἐκφράζει τέλεια ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ πῇ ὁ συγγραφέας καὶ εἶναι βαλμένη ἀκριβῶς στὴ θέση τῆς ὁμαζεύει ἓνα πρᾶγμα ἢ τὸ προσδιορίζει, δηλαδὴ: σὲ κάνει νὰ τὸ βλέπεις, ἢ τὸ κάνει νὰ ζῇ κ' ἔτσι ἡ παλιὰ πεντάρα ξαναβρίσκει τὴ λάμψην της καὶ τὴ σφραγίδα της σὰ νὰ εἴταν καινούρια, ἢ καλύτερα γίνεται χρυσὸ λευκί. τόσο ἀχτινοβολᾷ καὶ λαμπροκοπᾷ καὶ τόσο πλουταίνει ἀπὸ αἰσθήματα καὶ βραβεῖται ἀπὸ σκέψεις!

Καὶ πῶς νὰ μὴν ἔχουν αὐτὸ τὸν πλοῦτον καὶ αὐτὸ τὸ βάρος, πῶς νὰ μὴ μοιάζουν μὲ φανταστικά καὶ σπάνια διαμάντια, ποὺ μέσα τους σιγὰ σιγὰ σωρεύτηκε ὅλη ἡ δύναμις καὶ ὅλη ἡ ὁμορφία τῆς ἐκφράσεως, αὐτὲς οἱ ἐξάλτιες λέξεις οἱ θαυμαστές, οἱ ποιητικῆς, οἱ μαγικῆς, οἱ δημοτικῆς αὐτὲς λέξεις, οἱ λέξεις πρᾶγντων τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ τὰ χεῖλια τους ἀνέβησαν ἀπ' τὰ πυρῶμένα κάρβουνα τοῦ λυρισμοῦ!

ΛΕΞΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Σκιαφτῆτε τόντι, κύριοι, ὅλες τίς γενιές ποὺ ἐπανάλαβαν αὐτὲς τίς λέξεις! τίς μαζώξανε μόνο ἀπ' τὰ στόματα πνιπῶν, μπτέρων, ἐρωμένων καὶ τίς εἶδαν νὰ ξαναλουλουδίσουνε στὰ τριανταφυλλένια χεῖλια τῶν παιδιῶν συλλογιστῆτε τίς χαρές, τίς λύπες, τοὺς κόπους, τίς ἐλπίδες, τίς προσευκῆς, τὰ πάθια, ποὺ γέλασαν, ἐκλάψαν, ἀναστενάξαν, φώναξαν, ἔζησαν μ' αὐτὲς τίς λέξεις καὶ τίς εἶχαν ἐδῆς, συμβαίοντες καὶ εἰδότες συλλογιστῆτε πῶς αὐτὲς οἱ λέξεις εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ χωριανοῦ ποὺ σκάφτει τὸ πατρικὸ του χῶμα, τοῦ ναύτη ποὺ ἀυλακώνει τὴν κινητὴ ἐρμὸς τῆς θαλάσσης, τοῦ στρατιώτη ποὺ πάει νὰ σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα του, τοῦ ἐργάτη ποὺ δαμάζει ὅλα τὰ τέρατα τῆς ὕλης, τοῦ ζητιάνου ποὺ παρακαλᾷ, τοῦ τυχοδιώχτη ποὺ ὀνειρεύεται καὶ τοῦ κρασποῦ ποὺ ρουφᾷ τὸ καλὸ γαλλικὸ κρασί, τῶν κορτσιῶν ποὺ χορεύουνε στὰ πανηγύρια ἢ φέλουνε στὴς λιτανείες, τῶν γραιδιῶν ποὺ φλυαροῦνε πάνω ἀπ' τὴ σκάφη πλένοντας ἢ στοῦ πηγαδιῦ τὰ χεῖλια ἀκούμπητμένες, τῶν ἀξυπόλυτων παιδιῶν, ποὺ μέσ' τοὺς δρόμους παίζουνε λογῆς λογῆς παιχνίδι, κ' ἐπὶ τέλους τῶν νενέδων τῶν τζιτζικιώνε μας, τῶν γρύλλων αὐτῶν κοντὰ στὴ φωτιά, ἢ στὸν ἥλιον, ποὺ ἱστοροῦνε τὰ παλιὰ τὰ παρὰ μύθια, ποὺ μουρμουρίζουν τὸ τραγούδι τους, κ' ἀδιάκοπα ἀραδιαζοῦν ὅσιν κομπολόγια, παροιμίες, παρόνομα, στροφές, ὅρους γιὰ ἐπαγγέλματα, ἐκφράσεις, συνταγές, σύμβολα, γνωμικά, κοινὲς ἰδέες, συνθήματα, στροφές, μεταφορές, σύντομα ἢ ἀνακατεμένα, ὅλη τὴν πολυχρῶμη καὶ ἄφθονη καὶ μὲ ἀπειρα σχήματα μυθολογία τοῦ λαοῦ, ὅπου ἡ ἐξωτερικὴ φύση καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ ξετυλίγονται γιὰ τὸ λαόν, χαραγμένες μὲ συνήχηματα ρυθμισμένα μὲ στίχους κ' ἐνσαρκωμένες μὲ στίς εἰκόνες! Ἄχ! γι' αὐτὲς τίς λέξεις ποῦναι τόσο παλιές καὶ ὥστόσο πάντα τόσο νέες, γι' αὐτὲς μιλοῦσεν ὁ Montaigne ὅταν ἔλεγε:

«Ἀς μπορούσα νὰ μεταχειρίζουμαι μονάχ' αὐτὲς ποὺ μιλοῦνε στὴν Ἀγορά».

Καὶ πόσο σοφὸς καὶ εὐγνώμονας εἶταν ὁ Malherbe, ὅταν ξεμυστηρέυτηκε πῶς ὅλα τοῦ τὰ γαλλικὰ τέμαθε στὴν πλατεῖα Maubert.

Κι ἀφοῦ ἡ ἐκκουσμένη Ἑταίρια σας ἔχει χρέος καὶ τιμὴ ν' ἀγρυπνᾷ στὸν πολῦτιμον καὶ ἀνεχτίητον θησαυρὸ τῆς γλώσσας μας, δὲ θὰ σὰς κακοφανῇ, κύριοι, ἂν τολμῶ νὰ τὸ δικηρύξω ἐμπρὸς σας: Τῇ κληρονομίᾳ αὐτῆς ἐμεῖς εἰμαρτε μόνον οἱ φωτισμένοι φύλακες, οἱ ὑπομονετικοὶ ταξινόμοι καὶ ἡ πρὸ μεγάλης μας φιλοδοξίας πρέπει νῆναι, μοῦ φαίνεται, νὰ κάνουμε στὴ δημοτικὴν μας γλῶσσα ἓνα λεξιλόν σὺν τῷ καὶ τέλει, ὃ μπόρουμε.

Μὰ οἱ πλοῦτοι: πρόγονοι ἀπὸ τοὺς ὁποῖους κληρονομήσαμε αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς, οἱ ἀληθινοὶ καὶ σκεδόν οἱ μόνον ποὺ δημιουργοὺν αὐτὰ τὰ κειμήλια καὶ οἱ μόνον ποὺ τὰ μεταφέρουν μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, εἶναι οἱ ἐπαρχίαι αὐτοὶ ποὺ καλλιέργουν τὴ γῆ καὶ αὐτοὶ ποὺ παλεύουν νὰ τὰ κύματα, στὸ Παρίσι αὐτοὶ ποὺ ὁ Montaigne καὶ ὁ Malherbe μάς ἐδειξαν μὲ θάρρος ἡ κληρονομία αὐτῆς εἶναι μιὰ σειρά, ὅπως στὸ τυρτό, αὐτῶν ποὺ ἔρχονται ὁλοένα νέοι καὶ μεταδέδουν ὅπως στὸν ἄλλον τοὺς ἀναμμένους δαυλοὺς τοῦ βῆναι ἡ σειρά τῶν χωριανῶν, τῶν νεοτῶν, τῶν στρατιωτῶν, τῶν ἐργατῶν, τῶν ζητιάνων, τῶν τυχοδιωχτῶν, τῶν γραιδιῶν, τῶν παιδιῶν τοῦ δρόμου, τῶν νενέδων, τῶν μικρῶν ἐργατῶν, τοῦ ὄχλου ἐπὶ τέλους, εἶναι τὸ ἀκούραστο καὶ ἀνεξαντλήτο καὶ ἀνώδυτον πλῆθος τῶν μερμηγκιῶν αὐτῶν ποὺ κἄθε στιγμὴ δῶ καὶ καὶ σκοτώνονται καὶ τῶν μελισσῶν ποὺ δὲ φαίνονται, μὰ ποὺ χωρὶς αὐτὰ ἡ μερμηγκοκωλιὰ θὰ εἴταν χωρὶς δουλειὰ καὶ χωρὶς αὐτὲς ἡ κοφελὴ θὰ εἴταν χωρὶς μέλι. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἀγαπημένη φρενιὰ τῶν προγόνων μας, ποὺ σιγὰ σιγὰ μαζέψαν μὲς στίς μαλλίνες τους κάλτσες, τίς χαντρές καὶ χοριανές, ὅλες αὐτὲς τίς προστυχές χαλκινές πιντάρες, ποὺ γενήκαν ἕξια νὰ μεταμορφωθῶν σὲ λαμπερὰ χρυσὰ λευκί. Αὐτοὶ τίς ἔκαναν πλοῦσιες ἀπὸ αἰσθήματα καὶ βασιλεῖς ἐπὶ σκέψης καὶ μὲ τίς λέξεις αὐτὲς, ὅλες οἱ περασμένες γενιές ξαναγεννοῦνται ἀδιάκοπα μέσα μας, ἀφοῦ μὲ τίς συλλαβὰς αὐτῶν τῶν λέξεων ποῦναι γεμάτες μουσικὴ. ἀνσταίνουνται, εἴτε τὸ συναίστανόμαστε αὐτὸ εἴτε ὄχι, τὸ δημοτικὸν τραγούδι, οἱ παραδόσεις, τὰ παραμύθια, οἱ πρόληψες, τὰ γνωμικά, οἱ παροιμίες, οἱ ἐκφράσεις, ποὺ εἶναι ὅλες ἀπ' αὐτὲς τίς λέξεις καὶ ἀφοῦ μ' αὐτὲς ἐπύκλιναν, ἔζησαν ὅλες οἱ ψυχὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες βγήκεν ἡ ψυχὴ κ' ἡ καρδιὰ τῆς φυλῆς μας.

Γι' αὐτὸ, ἀληθινὰ, δὲν ἔφυγα μακριὰ ἀπ' τὸ θέμα μου, ὅπως θὰ σὰς φάνηκε ἴσως πῶς τόσους ἀσυλλόγιστα, ὅταν, κατὰ τὸ φαινόμενο, ἄφησα τὸν ἐπικινὸν τοῦ André Theuriot γιὰ ν' ἀπερωθῶ στὴν ἀπεθώση τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μ' ἴδωτας γι' αὐτὴν; μιλοῦμε γιὰ κείνον. Ἡ καλύτερα, ὅς' εἰμαρτε εἰλικρινεῖς, μιλοῦσα γιὰ μᾶς τοὺς ποιητῆς. Οἱ ἀληθινοὶ βίβαιοι καὶ σκεδόν οἱ μόνον δημιουργοὶ τῆς γλώσσας εἶναι ὁ λαός, γιὰτὶ αὐτοὶ ἔχει τὸ δῶρον νᾶναι πάντα παιδί, γιὰτὶ οἱ λέξεις ἀγελοῦνε σ' αὐτὸν πάντα μὲ καινούργια δροσιά ὅπως γράφει ὁ Montaigne, γιὰτὶ αὐτοὶ ἔχουν μέσα τους τὴν ἀφελὴ ἰδιότητα νὰ πιστεύουνε στὴν ἀρετὴ αὐτῶν τῶν λέξεων, νὰ ἐνσαρκώνουνε μέσα σ' αὐτὲς ἀληθινὰ τὰ πράγματα, νὰ μένουνε οἱ ἀκούραστοι μυθολόγοι, ποὺ προσωποποιοῦνε τίς ἀντίληψές τους, τὰ αἰτήματά τους, τίς ἰδέες τους, τοὺς τοὺς παλμούς τοῦ εἶναι τους καὶ ὅλες ἐκείνες τῶν ὄντων ποὺ τοὺς περικυκλώνουν μὲ εἰκόνες ὅχι τεχνητῆς καὶ πρὸ πάντων ὅχι ἀφαιρημένες μὰ συγκεκριμένες καὶ ὅπως διόλου ζωντανές. Ὡστόσο καὶ οἱ ποιητῆς ἔχουν καὶ αὐτοὶ

τὸ δῶρον νᾶναι πάντα παιδί καὶ οἱ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς πετυχαίνει ἡ σπάνια καλὴ τύχη, ἐκεῖ ποὺ μεταχειρίζονται τίς πρὸ ἀπλὲς λέξεις καὶ τίς πρὸ ἐκφραστικῆς, ν' ἀνακαλύπτουν καινούργιες εἰκόνες, πρωτότυπες ἐκφράσεις, μὰ τόσο σύμφωνες μὲ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσας τους, ποὺ νὰ φαίνονται πῶς ὑπαρχαν πάντα. Ἡ δόξα αὐτῆς εἶναι ἡ πρὸ λαμπρὴ, ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνειρευτῇ ἓνας ποιητής.

Η ΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Ἄν ὁ André Theuriot τὸ κατάρτε αὐτό, ἔστω καὶ λίγο (τοῦτο μόνον οἱ κατωπινὲς γενιές θὰ τὸ πρῶν). αὐτὸ θ' ἀξίζει πρὸ πολλοῦ γιὰ κείνον ἀπ' ὅλους τοὺς ἐπαινοὺς, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς, καὶ θὰ παραδεχότανε βέβαια, νὰ κἀνὴν τοὺς παρὰ τοὺς εἰκοσι τόμους ἀπ' τὰ μυθιστορήματα ποὺ ἔγραψε καὶ νὰ τ' ἀφήσῃ νὰ ξεχαστοῦν ὅπως διόλου, καὶ τὸν ὅρο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιαίτην αὐτῆς ἀθανασία τὴν πρὸ ἐπιθυμητὴν ἀπ' ὅλες, κατὰ τὴν γνώμην μου, αὐτὴ ποὺ συνίσταται στὸ ν' ἀφήσῃ ἓνας συγγραφέας ἓνα κομμάτι ἀπ' τὸ ἐγὼ του, ὅσο μικρὸ καὶ ἂν εἴναι, στὴ δημοτικὴν γλῶσσαν τῆς χώρας του. ἴσως, κύριοι, κατὰ ἀπ' τὸν λαόν, κούρμένο αὐτὸ ὅλο, ὅπου περὶ φανὰ ἔλαμψαν τόσα φρενιὰ ὀνόματα, ποὺ εἶναι οἱ φάροι τῆς ἱστορίας μας, ἴσως αὐτὴ ἡ ταπεινὴ φιλοδοξία θὰ σὰς φαίη πολὺ μικρὴ. Μὰ δὲν πιστεύω νὰ γελιέμαι, βεβαιώνοντάς σας πῶς αὐτὴ ἡ δόξα θὰ ἔφτανε γιὰ τὸν André Theuriot, γιὰτὶ ἀπὸ τίς δικές μου ἐπιθυμίες κρίνω καὶ τίς δικές του γιὰ μένα λοιπόν, ἂν καπεταὶ Μ.Τ.α. μούλει νὰ διαλέξω ἓνα ἀπ' τὰ δύο, ἢ αὐτὸ ποὺ σὰς εἶπα πρὸ λίγου, ποὺ φαίνεται μικρὸ ποῦμα, ἢ τὴ βεβαιότητα πῶς τὸνομα μου θὰ τὸ μεταφέρουνε σὲ τρεῖς τέσσαρες γενιές ὅλοι οἱ κήρυκες τῆς δόξας, νῦν, κύριοι, τί θ' ἀπαντῶτε χωρὶς νὰ διαλέξω, μὴν ἀφεισθῶτε γι' αὐτὸ καθόλου.

Ἀς μπορούσα, γιὰ μοναδικὴ καὶ ὑπερτάτη ἀνταμοιβὴ τὴν ἀγάπην μου γιὰ τὴν γλῶσσαν, ν' ἀπολέσω τὴν χάριν νὰ βρῶ ἔστω καὶ μιὰ φωνή, λέξεις μὲ βαρὺ νόημα, δημοτικὴ ἐκφράση καὶ λογικῆς εἰκόνες, ποὺ θὰ μποῦνε μὲς στὴν κληρονομίαν αὐτῆς τῆς γλώσσας ἀνεκτὸ βελιά, ὥστε ν' ἀγνοῖ ὁ κόσμος πῶς μπήκαν ἀπὸ μέσα, καὶ ὅς' ἄλλοι τότε ἡ ὁμολογία τῆς ματαιότητος αὐτῆς σκέψης ποὺ εἴταν τὸνομα μου φάνηκε μονάχα ἡ ποῦ μου ὅσο ζῇ ἡ φυλὴ μας νὰ ζῇ πάντα καὶ αὐτὴ στὰ χεῖλια της, στὴν βασιλεία της, καὶ νὰ γίνῃ σὺν μεσῇ τὴν ὁποῖαν θὰ προσκολληθῶ καὶ θ' ἀθανάτισω γι' αὐτὴ ἓνα ἀπ' τοὺς πολλοὺς πύργους τῆς καρδιάς μου.

Σμύρνη.

(Μετὰφραση Κας Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΔΗ)

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στὸ γράμμα τοῦ κ. Κλεμάν ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ 334 φύλλο τοῦ «Νουμά» πρέπει νὰ διορθῶνται τὸ ὑποκειμενικοποίησις (σελ. 2, στήλ. 3, ἀράχ. 32) πλεονασμικοποίησις καὶ τὸ «Τούτη ἡ ἱστορία» (σελ. 2, στήλ. 3, ἀράχ. 40) σὲ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον (ce recif).

— Ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης, ἓνας κακοαναθρεμμένος, καλῶς ὑπογράφεται, μὰς ἔστειλε δύο ἐπιγράμματα γιὰ ἓνα αἰνιγμὸν σὺν καὶ γλυκόλογον. Ἰδοὺ τα:

Πῶς σοῦκαμε ἡ λαδομποριά τέτιο μασκαρῆλιν καὶ βεῖνες αἰμοτοφαῖα στὸν Λαζαρά τὴν δίκη;

Μὴ σὺφεις δὲν ἀναλίστεις γιὰτὶ μπορεῖ ἡ βρώμα νὰ σοῦ μύρισι, ἄμιν, τὸ ζαχαρένιον πτόμα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Καν στὴν 1164. «Ο Δουδης» ἔχει 3 1) 2 φρ. γιὰ νὰ σύρῃται συστήματος μαζί μὲ τῆς τοῦ βιβλίου. — Στὸ Βασιλίκον. Ἐξόχο, μὰ ὅχι γιὰ ὅλους. Ὑμέματα; — Στὸν Παιραϊόν. Τὸ καινούριον ἐπιγράμμα ποὺ μᾶς ἔστειλες γιὰ τὸν

Καρνέριο παράδοτον

μὲ τὴν θλιμένη ὄψη

δὲν τὸ κυπῶνουμε. Εἶναι πολὺ ἐκληρό. — κ. Τσ. Κλ. Ἐξόχο. Ὁ μπερὸ πρῶτο πρῶτο στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεραικῆς. — κ. Ἡλ. Στ. Χαχῆκαμε γιὰ ὅτι μᾶς γράψατε. Τὸ τραγούδι τοῦ Περ. στὸ ἄλλο φύλλο. — Στὸ Σεβνταλῆ. Ὁ Παναγιώτατος στὸ ἄλλο φύλλο.